

EUSKALERRIA TA "DECAMERON"

ITALIERA EREDU

Munduko Elertiaren barruan libururik ospetsu-
netarikoa da guztiok ezagutzen dogun "Decameron"
Boccaccio'ren liburua, 1.350n.urte inguruan Floren-
tzia'n argitaratua. Izurrite-aldi baten amar lagun
doaz bakar-lekura biziteko eta an amar egunean
egongo dira. Bakoitzak egunean ipuin bat edesten
dau eta orrelan liburua osotzen dabenak 100 ipuin
dira.

Dekameron'ek indar aundia izan eban Italiera
batzerakoan edo Italia'ko izkuntza batua sortzeko
orduan. Olako liburu irakurgarria eta ainbeste zabal-
dua indar aundikoa izan bear izkuntza idatzia orduan
ziran euskalkietatik zein izan ebazteko orduan. Ez ete
zan ori bide egokia izango euskerearen batasun ida-
tzia lortzeko?

Baiña italiarrak izkuntza batua sortzean beste
jarraibide eder bat be emon euskuen, atxeak kentzea-
ren jarraibidea. Italiarren izkuntzak izkelki guztietan
atxe asko ta ugariak eukazan eta orrelan izkuntza
idaztea gaitxa zan. Zer egin eben? Atxe guztiak ken-
du oneixek izan ezik: ho = dot, hai = dozu, ha = dau,
hanno = dabe. Ortik kanpora ez da erabilten
arridura-itx batzutan eta ce-ci = txe-txi izan bearrean
che-chi =ke-ki izan daitezcan, baiño. Beste itzak, esa-
terako abbiamo = genduan, ora = ordua, istoria =
kondaira, eta ainbeste, atxe barik idazten dira. Iraka-
tsi ederra euskaldun atxe-zaleentzat! Euskereak izan
eban idazkera garbia ta burubide zuzenekoia izan
ondoren, zer ekarri dauskuen!

GAZTAIZ'KO MENDIA

Baiña beste bat zan idaz-lan onen elburua.

Boccaccio'k bere liburu garrantzitsu ta gogoan-
garri onetan ez daukaz aitzuta euskaldunak eta guri
buruz zer diñoan gogoratu nai dot labor-labor.

Zortzigarren ekinaldian, irugarren elebarrian,
Kalandrino'k arri berezi batzuk nongoak diran
itauntzen dau eta Maso'k olan erantzuten dautso:

"Olako geienak Berlinton'en, euskaldunen
lurraldean, Bientegozes inguruan dagoz. An matson-
doak lukainkez lotzen dabez eta antzar bat emoten
dabe diru baten truke eta arate bat geigarri. Mendi
aundi bat dago bertan, dana gaztai birriñezkoa eta
mendi orren gaiñean makarroiak eta kopauak baiño
besterik egiten ez dakienak bizi dira. Oneik kapoien
saltzan egosten dabez eta andik bera bota, eta zorio-
nekoa geien artu al izaten dauana! Andik urrean erre-
katxu bat doa, onek arda gorri gozoa daroa baiña
ur-tanta bat be ez.

A bai izango dala lur ona, esan eban Kalandri-
no'k, baiña esan egidazu: Zer egiten dabe orrelan
egositako kapoiakaz?

Maso'ren erantzuna:

—Euskaldun guztiak jaten dabez olakoak.

Orduan Kalandrino'k Maso'ri:

—Lurralde aretan izan zara zu iñoz, zori onez?

Eta Maso'k:

—Milletan izan ez ba'naz baten be ez!

Orduan kalandrino'k esan eutson:

—Zenbat legua dagoz emendik ara?

Maso'k:

—Mille baiño geiago. Gau oso bat igaroko zen-
duke zenbatzen.

Kalandrino'k orduan:

—Olan dala Abruzoak baiño arago dago.

Maso'k:

—Bai-Zeuk nai dozun beste geiago (...).

TXARRIA TA BASERRITARRA

Txarriaren ipuiña entzutean irakurle bateri baiño geiagori etorriko jakon burura Fernando Amezketarraren ipuiña. Antz-antzekoa da, izan be, Boccaccio'k Dekameron'eko zortzigarren ekiñaldian, seigarren elebarrian dakarrena:

—Errukarria ni! Txarria ostu dauste!

—Arrigarria benetan! Oraingoan jakitun agertu zara!

—Baiña benetan diñotzuet!

—Bai, zuk orrelantxe esan bear dozu, eta abots aundiaz esan egiaren antza izan dagian.

Ipuiñak zelan munduko jakintzen artean banatzen diran! Gogoratu, esaterako, Tartalo ta Polifemo. Gogoan daukat, baita, Lekeitio'ko Modesto Robles izeneko bateri, orain 44 urte, entzun neutson ipuin luze bat, eta Aprika'ko mixiolari batek “Mundo Negro” aldizkarian bertako ipuin lez edesten dau.

EUSKALDUNEN ERREGINA

Zortzigarren ekiñaldian, bederatzigarren elebarrian, sorgin-giroko janaldi ta jai-aldi aundi bat agertzen da, nigromantzia edo aztukeria bitarte dala eta jai orretan, munduko beste lurralde batzutako aundikien artean, Euskaldunen erregiña agertzen dausku Boccaccio'k, Barbanikuen andreagaz, Sultan'aren emazteagaz, Osbec'eko Kaiser-Andreagaz, Normilea'ko txatxaradunagaz, Berlinzona'ko Une-Erdi'gaz, Narsia'ko Arlankiñagaz... batera, antxe egozan munduko erregiña ta andra ospetsu guztiak, Indietako Jon abadearen mirabe tximurtuagaz batera. Eskerrik asko esan bearko dautsogu Boccaccio'ri Euskaldunen Erregiña orresbestean ospetsutat artu daualako. Napparroa'ko erregiñaren bat ete dau gogoan? Ala

here asmamenezko andra amesgarriren bat ete da “Euskaldunen Erregiña” ori?

Dana dala, jakingarri oneik aletxu bat izan daitkez Euskalerrria jakintza-zaillean erri itxia izan dala esaten debenen irakatsiak guzurtatzeko. Eta olako jakingarri asko eta asko ekarri leiz, zalantza barik.

Eskalerrria Europa'ko ta Afrika'ko jakintzen bide-kurutze baten bizi izan da eta bere jakin-gaiak zabaltzen eta beste batzurenak artzen ona: Gure jakintzaren gaiak ludi osora zabaldu dira eta lurbira osoko jakin-gaiak be izan dabe sarritan euren ikutua gure artean.

OLAZAR'tar Martin'ek